

ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ กับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

Relationship between Emotional Quotient and Authentic Leadership of School Administrators

Under the Office of Bangkok Primary Educational Service Area

ดุษฎี แก้วภักดี¹ รองศาสตราจารย์ ดร.วิสุทธี วิจิตรพัชรภรณ์² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดารัตน์ สารสว่าง³

Dutsadee Kaewpakdee¹ Assoc.Prof. Dr.Wisut Wichitputchraporn² Asst.Prof. Dr.Sudarat Samsawang³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 169 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.93 ได้รับคืนสมบูรณ์ครบทั้ง 169 ฉบับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่า

1. ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีด้านเก่งอยู่ในอันดับสูงสุด รองลงมาคือด้านสุข ส่วนด้านคืออยู่ในอันดับสุดท้าย

2. ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยมีด้านมุมมองเชิงจริยธรรมภายในตนเองอยู่ในอันดับสูงสุด รองลงมาคือด้านกระบวนการที่สมดุล ด้านกระบวนการที่สมดุล และด้านการตระหนักตน ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ABSTRACT

The objectives of this research were to: 1) study emotional quotient of school administrators under the Office of Bangkok Primary Educational Service Area; 2) study authentic leadership of the school administrators; and 3) study the relationship between emotional quotient and the authentic leadership of the school administrators. A sample of 169 was randomly selected from teachers and heads of learning groups of the schools. A questionnaire

คำสำคัญ: ความฉลาดทางอารมณ์, ภาวะผู้นำที่แท้จริง

¹ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

¹Master of Education Program in Educational Administration Kasetsart University

^{2,3}อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

^{2,3}Associate Professor in Faculty of Education, Kasetsart University

*ผู้ติดต่อ, อีเมล: ดุษฎี แก้วภักดี, izberry.yok@gmail.com

รับเมื่อ 10 เมษายน 2563 แก้ไข 25 เมษายน 2563 ตอปรับ 26 เมษายน 2563

with reliability of 0.93 was used in this research. All 169 questionnaire copies were returned and usable. Statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson correlation coefficient.

The results showed as follows.

1. The overall emotional quotients of the school administrators were at the high level on all aspects.

The aspect of smart was ranked at the top, followed by that of happiness, and that of virtue, in that order.

2. The overall authentic leadership of the school administrators was also at the high level on all aspects.

The aspect of self-ethics was ranked at the top, followed by that of balance process, while that of self-realization was at the bottom.

3. There was a positive relationship with statistical significance at the level of 0.01 between the

emotional quotient and the authentic leadership of the school administrators.

Keywords: Emotional quotient, Authentic leadership

ภูมิหลัง

ในอดีตเชื่อกันว่าความสำเร็จและความก้าวหน้าของคนเกิดจากเชาวน์ปัญญา (Intelligence Quotient) หรือเรียกกันสั้น ๆ ว่าไอคิว (IQ) เป็นความฉลาดทางเชาวน์ปัญญา การคิด การใช้เหตุผล การคำนวณ การเชื่อมโยง ทำให้คนเราใช้ความคิดที่ถูกต้อง สามารถแก้ปัญหาได้ แต่ปัจจุบันนักจิตวิทยาเชื่อกันใหม่ว่า เชาวน์ปัญญาเป็นส่วนประกอบหนึ่งเท่านั้น ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient) หรือ EQ ซึ่งมีส่วนผลักดันให้คนเราประสบความสำเร็จในชีวิตอย่างแท้จริง (เทอดศักดิ์ เดชคง, 2548, หน้า 18) ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) เป็นความสามารถที่เชื่อมโยงกับความมีประสิทธิผลของมนุษย์ กล่าวว่าคุณฉลาดทางอารมณ์มีความสำคัญเป็นสองเท่าของความฉลาดทางสติปัญญา (IQ) รวมทั้งทักษะทางเทคนิคในการช่วยให้ทำงานได้สำเร็จ นอกจากนี้บุคคลยังมีตำแหน่งสูงขึ้นในองค์การ ความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ยิ่งพิวตามความสูงของตำแหน่งนั้น ทั้งนี้ เพราะการมีทักษะและความเข้าใจทางอารมณ์ จะช่วยเป็นตัวขับเคลื่อนความคิดและการตัดสินใจตลอดจนการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นของผู้ผู้นำ

การบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษานอกจากจะต้องมีความรู้ ความสามารถในการบริหารงานตามที่ได้รับมอบหมายกำหนดไว้แล้ว ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่นับวันจะยิ่งมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น อันเนื่องมาจากปัจจัยทางด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในและต่างประเทศ เช่น การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เป็นต้น ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานในสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะทางด้านภาวะผู้นำ เนื่องจากภาวะผู้นำเป็นปรากฏการณ์ที่บุคคลหนึ่งที่เป็นผู้นำสามารถทำให้บุคคลอื่นหรือผู้ตามปฏิบัติตามที่ต้องการได้ ซึ่งเกิดจากคุณลักษณะ ความสามารถ พฤติกรรม หรือเป็นวิธีการดำเนินชีวิตของผู้ผู้นำ โดยในการปฏิบัติงานนั้น ผู้ปฏิบัติมีความเต็มใจหรือสมัครใจที่จะทำซึ่งอาจเกิดจากความเชื่อถือ ศรัทธา หรือพลังอำนาจที่มีอยู่ในตัวผู้นำ ดังนั้นภาวะผู้นำจึงมีความสำคัญ และจำเป็นต้องใช้ในการบริหารงานขององค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาซึ่งเป็นองค์กรทางด้านการศึกษาที่มีเป้าหมายสำคัญสูงสุดในการจัดการศึกษา คือการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐานตามที่สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดไว้ รวมไปถึงให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม โดยอาศัยความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา นั่นก็คือทักษะทางด้านภาวะผู้นำ เพื่อนำพาสถานศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน ในการศึกษาภาวะผู้นำได้มีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำอยู่หลายทฤษฎี เช่น ทฤษฎีภาวะผู้นำตาม ภาวะผู้นำ

เชิงพฤติกรรม ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น ที่สามารถเรียนรู้และพัฒนาให้เกิดภาวะผู้นำตามแนวทางของแต่ละทฤษฎี

สำหรับแนวคิดภาวะผู้นำที่แท้จริง หรือภาษาอังกฤษใช้คำว่า Authentic leadership ซึ่งเป็นแนวคิดภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นไปที่ตัวผู้นำ เป็นลักษณะและพฤติกรรมของผู้นำที่มีความมั่นคงในคำพูด การกระทำและค่านิยม ผู้นำที่แท้จริงจะมีการรับรู้ตนเอง มีความตระหนักรู้ในตนเองสูง รู้จักตนเองเป็นอย่างดี มีการยอมรับนับถือในตนเอง มีหลักการที่เป็นค่านิยมที่แท้จริง และมีการปฏิบัติตามค่านิยมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เช่น ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความเมตตา กรุณา ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ และการมองโลกในแง่ดี เป็นต้น นับได้ว่าเป็นการเรียนรู้ความเป็นตัวตนของตนเองที่อยู่ในตัวของผู้นำเองก่อน ก่อนที่จะเรียนรู้หรือไปพัฒนาบุคคลอื่น ๆ ในหน่วยงาน องค์กรหรือสังคม โดยภาวะผู้นำที่แท้จริงจะมีค่านิยม และความเชื่อเป็นตัวกำหนดการกระทำ ซึ่งจะเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การบริหารสถานศึกษาประสบความสำเร็จ เพราะการรู้จักตนเองเป็นเรื่องสำคัญมากที่ผู้นำจะต้องเรียนรู้และรู้จักตนเองให้ถ่องแท้ เพราะการเป็นผู้นำ คือความสามารถในการทำให้เป้าหมายของชีวิตกระจ่างชัด และสร้างสรรค์สิ่งที่ดีกว่าสำคัญที่สุดสำหรับสถานศึกษา ต้องรู้ตัวอยู่เสมอว่าการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่ดำเนินการอยู่นั้นสำคัญจริงสำหรับสถานศึกษาหรือไม่ (นภา ธรรมทรงชนะ, 2557, หน้า 7-8) โดยภาวะผู้นำที่แท้จริงจะทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้หันกลับมามองตนเองให้มากขึ้นเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตนเองจากภายใน

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทอย่างยิ่งในการที่จะบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดกรุงเทพมหานคร เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับความกดดันเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านนโยบายเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการก่อนจังหวัดอื่น ๆ เสมอ การถูกเพ่งเล็งจากผู้บริหารระดับสูงที่ต้องดำเนินการให้สำเร็จตามเป้าหมายการแข่งขันสูงของสถานศึกษาภายในจังหวัดกรุงเทพมหานครที่สถานศึกษาต้องเป็นเลิศในด้านต่าง ๆ หรือแม้แต่ความกดดันจากผู้ปกครองนักเรียนที่เข้ามามีบทบาทในการบริหารสถานศึกษามากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดกรุงเทพมหานครเกิดความเครียด ความกดดัน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความฉลาดทางอารมณ์และภาวะผู้นำที่แท้จริงได้ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีต้องเป็นผู้นำที่เก่งในการบริหารคนและบริหารตนเอง ผู้บริหารที่มีความฉลาดทางอารมณ์ จะเข้าใจและสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดี อีกทั้งยังมีความสามารถในการเข้าใจอารมณ์และหยั่งรู้อารมณ์ของผู้อื่นได้ สามารถผสมผสานอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นเข้าด้วยกันได้เป็นอย่างดี รวมไปถึงการรู้จักสร้างและรักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่นตลอดไป หากผู้บริหารเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามองค์ประกอบเหล่านี้ได้เป็นอย่างดีแล้วย่อมประสบความสำเร็จในการบริหารได้อย่างแน่นอน (กัลยาณี พรหมทอง, 2546, หน้า 31-32) นอกเหนือจากความฉลาดทางปัญญา (IQ) ที่เรารู้จักกันมานานแล้วในปัจจุบัน ผู้บริหารขององค์กรชั้นนำต้องหันมาสนใจในเรื่องของความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ดังเช่น Goleman (1995, อ้างถึงใน ประภาศ ปานเจียง, 2558, หน้า 2) ได้ชี้ให้เห็นว่าทำไมความฉลาดทางอารมณ์จึงมีความสำคัญมากกว่าเชาวน์ปัญญา โดยกล่าวว่าเป็นระยะเวลายาวนานที่คนเราให้ความสำคัญกับสมองโดยไม่ใส่ใจสิ่งสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความสำเร็จในชีวิต คือกลุ่มของทักษะทางอารมณ์ที่สามารถสอนได้ ไม่เหมือนเชาวน์ปัญญาที่ยากแก่การสอนและพัฒนา ความฉลาดทางอารมณ์ช่วยอธิบายว่าทำไมบุคคลที่มีความฉลาดทางปัญญาสูงไม่สามารถประสบความสำเร็จในชีวิต ในขณะที่บางคนมีความฉลาดทางปัญญาธรรมดากลับเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตสูงสุด นอกจากนี้ความฉลาดทางอารมณ์เป็นความสามารถที่จะจัดการและตรวจสอบอารมณ์ของตนเองทุกนาที จูงใจตนเองไปยังเป้าหมาย เข้าใจผู้อื่นและจัดการกับความขัดแย้งและสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลได้เป็นอย่างดี

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ กับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างไร เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา และภาวะผู้นำที่แท้จริงนำไปส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น มีบุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษา

ที่พึงประสงค์ในหน่วยงาน ทำให้เกิดภาวะผู้นำที่ดี สามารถนำหน่วยงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารจัดการองค์กรตลอดไป

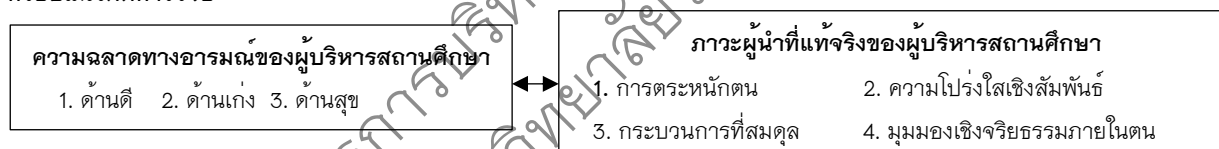
คำถามการวิจัย

1. ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานครอยู่ในระดับใด
2. ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานครอยู่ในระดับใด
3. ความฉลาดทางอารมณ์ กับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กันอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2562 จำนวน 296 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 169 คน ใช้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดของ Krejcie & Morgan (1970, p. 608)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert, 1961, p. 74) จำนวน 24 ข้อ

ตอนที่ 3 ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert, 1961, p. 74) จำนวน 24 ข้อ

วิธีการรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เพื่อขอเก็บข้อมูล

2. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 169 ฉบับ ได้รับกลับคืนมา จำนวน 169 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) โดยใช้การคำนวณค่าความถี่และค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ กับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) แล้วเทียบเกณฑ์ของฟางรัตน์ ทวีรัตน์ (2540, หน้า 14)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า โดยภาพรวมการแสดงออกความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านเก่งมีการแสดงออกความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านสุข มีการแสดงออกความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านดีในสุข มีการแสดงออกความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก เป็นอันดับสุดท้าย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน ปรากฏผลดังนี้

ด้านดี ผลการศึกษา พบว่า มีการแสดงออกความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การแสดงออกถึงการรู้จักให้ต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม มีการแสดงออกความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักสำคัญ การแสดงออกความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก ส่วนการแสดงออกถึงความรับผิดชอบ เมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ มีการแสดงออกความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับปานกลาง เป็นอันดับสุดท้าย

ด้านเก่ง พบว่า มีการแสดงออกความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาข้อพบว่า มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น มีการแสดงออกความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ มีความมุ่งมั่น ตั้งใจในการบริหารงานเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมาย มีการแสดงออกความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก ส่วนการแสดงออกถึงความยืดหยุ่นต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม มีการแสดงออกความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับปานกลาง เป็นอันดับท้าย

ด้านสุข พบว่า มีการแสดงออกความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีบุคลิกที่นิ่ง ไม่โลนลาน เมื่ออยู่ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีปัญหา มีการแสดงออกความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก เป็นอันดับ รองลงมาคือ มีการมองโลกในแง่ดีอย่างเหมาะสม มีการแสดงออกความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก ส่วนความผ่อนคลาย ไม่ตึงเครียด มีการแสดงออกความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับปานกลาง เป็นอันดับท้าย

2. ผลการศึกษาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมมีการแสดงภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านมุมมองเชิงจริยธรรมภายในตนเองมีการแสดงภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารในระดับมาก เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านกระบวนการที่สมคูล มีการแสดงภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการตระหนักตนมีการแสดงภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก เป็นอันดับสุดท้าย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 4 ด้าน ปรากฏผลดังนี้

ด้านการตระหนักตน ผลการศึกษา พบว่า มีการแสดงภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหาร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า รู้ว่าคำพูดและพฤติกรรมของตนมีผลต่อบุคคลากรในสถานศึกษา มีการแสดงภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ เขาใจถึงผลกระทบที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีการแสดงภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก ส่วนน้ำจืดค่อยมาปรับปรุงและพัฒนา มีการแสดงภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารอยู่ในระดับปานกลาง เป็นอันดับสุดท้าย

ด้านความโปร่งใสเชิงสัมพันธ์ ผลการศึกษา พบว่า มีการแสดงภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหาร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า แสดงพฤติกรรมที่ตรงใจ ไม่เสแสร้งแก่ง้งทำ มีการแสดงภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ แสดงพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความไว้วางใจต่อผู้อื่น มีการแสดงภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก ส่วนการหาช่องทางและวิธีการเพื่อให้ผู้อื่นได้แสดงความคิดเห็น อย่างอิสระ มีการแสดงภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารอยู่ในระดับมากเป็นอันดับสุดท้าย

ด้านกระบวนการที่สมคูล ผลการศึกษา พบว่า มีการแสดงภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหาร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ตัดสินใจโดยยึดผลประโยชน์ของสถานศึกษา มีการแสดงภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ เปิดโอกาสให้ที่ประชุมแสดงความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจอย่างเหมาะสม มีการแสดงภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก ส่วนการค้นหาข้อมูลย้อนกลับ เพื่อปรับปรุงการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีการแสดงภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารอยู่ในระดับมากเป็นอันดับสุดท้าย

ด้านมุมมองเชิงจริยธรรมภายในตน ผลการศึกษา พบว่า มีการแสดงภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหาร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นคนดี ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือเป็นสำคัญ มีการแสดงภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ แสดงออกถึงการมีค่านิยมที่ถูกต้องเหมาะสมในการเป็นผู้นำ มีการแสดงภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก ส่วนการมีพฤติกรรมการบริหารงานที่แสดงถึงการเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม มีการแสดงภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารอยู่ในระดับมากเป็นอันดับสุดท้าย

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ในงานวิจัยทุกตัวมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของความฉลาดทางอารมณ์ พบว่า ด้านสุขมีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำที่แท้จริง อยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านเก่งมีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำที่แท้จริง อยู่ในระดับมาก และด้านดีมีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำที่แท้จริง อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัย พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นผู้ที่มิชอบพบาท การบริหารสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ เป็นนักจัดการองค์กร เป็นผู้แก้ปัญหา เป็นผู้สร้างแรงจูงใจและที่สำคัญเป็นผู้ นำทางวิชาการ จึงจะนำพาสถานศึกษาประสบความสำเร็จได้ ตามที่สมเดช สีแสง (2542, หน้า 92) กล่าวว่า การบริหาร สถานศึกษาเป็นภาระงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องบริหารงานร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย นับตั้งแต่ครู อาจารย์ นักการภารโรง ตลอดจนผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเป็นผู้ที่มีความฉลาด ทางอารมณ์เพื่อควบคุมจัดการอารมณ์ของตนเองในการบริหารงาน การตัดสินใจ การสื่อสาร การสร้างแรงจูงใจ สามารถแยกความแตกต่างของอารมณ์ที่เกิดขึ้น และใช้ข้อมูลเป็นสิ่งที่ใช้ในการคิดและกระทำสิ่งต่าง ๆ ช่วยให้การ บริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความฉลาดทางอารมณ์ ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของ จินตนา เบญจมาศ (2558, หน้า 306-307) ศึกษา ความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ผู้บริหารสถานศึกษามีการแสดงออกด้านดี อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็น ตัวแปรสำคัญในด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมีอิทธิพลสูงสุดต่อผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหาร ดังนั้น ผู้บริหาร สถานศึกษาในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีคุณลักษณะโดดเด่นเหมาะสม มีความรู้เชิงทฤษฎี ทักษะ รู้จักบทบาท หน้าที่ มีคุณธรรม เพื่อนำพาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะสังคมปัจจุบันเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมถือเป็น เรื่องสำคัญอย่างยิ่งของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นแบบอย่างของพฤติกรรม ทางจริยธรรม มีจิตสำนึกที่ดี และรับผิดชอบต่อนักที่ ผู้บริหารควบคุมตนเองต่อการกระทำผิดทุจริตต่าง ๆ ให้ได้ และกระทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม และคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และมีจิตสาธารณะ ลักษณะต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นถือเป็นความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาควรมี สอดคล้องกับ ประชุม โปธิกุล (2548, หน้า 12-14) กล่าวว่า องค์ประกอบพื้นฐาน 5 ประการของความฉลาดทางอารมณ์เป็นสิ่งสำคัญสำหรับ ผู้นำขององค์กร คือ 1) การตระหนักรู้ตนเอง 2) การจัดการอารมณ์ 3) การจูงใจ 4) การเห็นอกเห็นใจ เอาใจเราไปใส่ใจ เขา 5) ทักษะทางสังคม เป็นความสามารถที่จะติดต่อกับผู้อื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของดิลกฤทธิ์ อภิวัฒน์สิงหะ (2550, หน้า 126) ศึกษาเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์กับความสำเร็จในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดย ภาพรวม อยู่ในระดับสูง การศึกษาความสำเร็จในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสำเร็จในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผู้บริหารสถานศึกษามีการแสดงออกด้านเก่ง อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้อง เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการรู้จักตนเอง ต้องมีแรงจูงใจ ซึ่งสามารถตัดสินใจในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ อีกทั้งยังต้องมีสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ตามที่พระราชวรมุณี (ประยูร ธรรมจิตโต) (2545, หน้า 21-23) ได้กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นการใช้อย่างถูกต้องกับการแสดงอารมณ์ที่ออกมาให้มีเหตุผล เป็นการแสดง อารมณ์ความรู้สึกออกมาในแต่ละสถานการณ์ โดยถือว่าอารมณ์หรือความรู้สึกนั้นเป็นพลังให้เกิดพฤติกรรม ซึ่งถ้าพลัง

ขาดปัญญากำกับก็จะเป็นพลังตามอด ปัญญาจึงเป็นตัวที่จะมากำกับชีวิตของเราให้การแสดงออกไปในทางที่ถูกต้อง การมีปัญญาของผู้บริหารแสดงออกถึงการมีความสามารถในการตัดสินใจ แก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการแสดงออกทางอารมณ์เหมาะสมตามสถานการณ์ สะท้อนถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องเป็นผู้นำองค์กร วางแผนการพัฒนา ต้องตัดสินใจ และประสานงานกับบุคลากรทุกฝ่าย เพื่อนำพาสถานศึกษาให้ไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้นความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านเก่ง จึงถือเป็นทักษะเบื้องต้นที่ผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนจำเป็นต้องมีเพื่อให้เกิดความศรัทธาในตัวผู้บริหารสถานศึกษา สร้างความเชื่อมั่น และแรงจูงใจในการทำงานแก่ผู้ร่วมงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นงครักษ์ ทันเพ็ญ (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียนที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศงขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียนโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับสูง โดยด้านที่มีระดับความฉลาดทางอารมณ์มากที่สุด คือ การตระหนักรู้อารมณ์ตนเองและด้านที่น้อยที่สุด คือ ด้านการมีทักษะทางสังคม ระดับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับสูง และความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมและรายด้านกับประสิทธิผลการบริหาร งานโรงเรียนโดยรวมและรายด้าน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผู้บริหารสถานศึกษามีการแสดงออกด้านสุข อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการดำเนินชีวิตของตนเองให้เป็นสุข หากการดำเนินชีวิตเป็นสุขแล้วย่อมส่งผลต่อปัจจัยอื่น ๆ ในการดำเนินชีวิตให้เป็นสุขได้เช่นกัน อย่างเช่น การดำเนินงาน การบริหารงานต่าง ๆ ล้วนดำเนินไปอย่างมีความสุข ประสบความสำเร็จพร้อมทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตามที่กรมสุขภาพจิตได้ให้ความหมายของคำว่า สุข เป็นความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข ประกอบด้วย ภูมิใจในตนเอง พึงพอใจในชีวิต มีความสงบทางใจ สิ่งที่จะสะท้อนความสุขของผู้บริหารสถานศึกษาได้ดีที่สุดคือความสำเร็จขององค์กรการที่ผู้บริหารมีความภูมิใจในตนเอง เชื่อมั่นในตนเอง จะส่งผลให้การบริหารงานเกิดความสำเร็จได้โดยง่ายและผลที่ตามมาคือเกิดความสุขในการทำงาน และการดำเนินชีวิต มีความพอเพียง พอประมาณ เป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงาน เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธา การบริหารงานต่าง ๆ ก็จะได้รับความร่วมมือจากคณะครูทุกคน ทำให้การบริหารในองค์กรประสบความสำเร็จและเกิดประสิทธิผลได้ ดังนั้นด้วยบทบาทหน้าที่ความเป็นผู้นำในองค์กรสามารถสะท้อนความสุขในตัวผู้บริหารสถานศึกษาได้คือ ผู้บริหารมีความมุ่งมั่น ตั้งใจทำงาน ขับเคลื่อนองค์กร มีวุฒิภาวะทางอารมณ์และความควบคุมทางปัญญา กล้าคิด กล้าทำ กล้านำเสนอ โคร่งถาวรใหม่ ๆ มีความสุขุมมั่นคง อดทน และหนักแน่น และมีความคล่องแคล่วในการบริหารงาน

2. จากผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับมัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะ สิ่งแรกๆที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพึงมีนั่น นั่นคือความเข้าใจตนเอง พร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรม มีการใช้อำนาจที่ถูกต้องเพื่อองค์กร และเป้าหมาย ต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ที่มีความโปร่งใส ยึดมั่นต่อค่านิยมในการดำรงชีวิต รู้จักค่านิยมความเชื่อของตนเองที่แท้จริงและสามารถแปลงค่านิยมและความเชื่อเหล่านั้นให้ออกมาเป็นสิ่งที่เป็นรูปธรรมและเป็นแนวปฏิบัติที่ชัดเจน และมีวินัยในการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับขวัญฤดี อาภาพันธ์ (2559, หน้า 95) ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้านประกอบด้วย คุณธรรมจริยธรรมภายใน การประมวลผลที่สมดุล สัมพันธภาพที่โปร่งใส และการตระหนักรู้ในคุณค่าของตนเอง 2) ประสิทธิภาพของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน ประกอบด้วย ด้านหลักสูตร ด้านภาวะผู้นำ ด้านผลลัพธ์ด้านบรรยากาศ ด้านการตัดสินใจ และด้านทรัพยากร 3) ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่

การประมวลผลที่สมดุล การตระหนักรู้ในคุณค่าของตนเอง คุณธรรมจริยธรรมภายใน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา โดยสามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 80.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านการตระหนักรู้ ผู้บริหารการศึกษาระดับมาก ที่อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาสิ่งแรก ที่พึงมี คือ การตระหนักรู้ตนเอง มีความเข้าใจถึงจุดแข็ง จุดอ่อน และธรรมชาติหลากหลายแง่มุมของตัวเอง อีกทั้งยังต้องมีความเข้าใจในตัวเองผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และการตระหนักถึงผลกระทบของตนที่ส่งผลต่อบุคคลอื่นอีกด้วย ตามที่สุชาติ สายทิ (2556, หน้า 9) ได้กล่าวว่า การตระหนักรู้ในตนเอง เป็นการที่บุคคลมีความมั่นใจในการประเมินตนเองอย่างตรงไปตรงมา เข้าใจจุดดีจุดด้อยของตนเองและความแตกต่างจากบุคคลอื่น รับฟังความเห็นด้านลบต่อตนเองได้ ควบคุมพฤติกรรมจากอารมณ์ต่าง ๆ ได้ ซึ่งสอดคล้องกับรัตติกรณ จงวิศาล (2556, หน้า 14) กล่าวว่า ผู้นำที่แท้จริงนั้นจะมีความตระหนักรู้ในตนเองสูง (high self-awareness) เกี่ยวกับค่านิยม ความเชื่อ อาชีพ เอกลักษณ์ของตนเองและความสามารถของตนเอง หรืออาจกล่าวได้ว่า ผู้นำที่แท้ จริจจะรู้จักตนเองเป็นอย่างดีและรู้ตัวตนเองเชื่อในอะไร ยังมีการยอมรับตนเอง (self-acceptance) ในระดับสูงด้วย ซึ่งคล้ายกับมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ (emotional maturity) ผู้นำที่แท้จริงจะมีค่านิยมหลักทางบวก (positive core values) เช่น ความซื่อสัตย์ ความเอื้อเฟื้อ ความเมตตา กรุณา ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ และการมองโลกในแง่ดี พฤติกรรมของผู้นำที่แท้จริงจะรวมถึงการยอมรับหลักการของค่านิยมที่แท้จริง และมีการปฏิบัติตามค่านิยมนั้นอย่างสม่ำเสมอ ผู้นำไม่ได้แสวงหาตำแหน่งของผู้นำ เพื่อตอบสนองความต้องการที่จะให้ได้รับการยกย่องสถานะและอำนาจ แต่เป็นไปเพื่อการแสดงออกและการปฏิบัติตามค่านิยมและความเชื่อของตนเอง

ด้านความโปร่งใสเชิงสัมพันธ์ ผู้บริหารการศึกษาระดับมาก อาจเป็นเพราะบทบาทผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการกำหนดนโยบาย วางแผนการจัดการศึกษา การควบคุม การบริหารงาน การระดมทรัพยากร อย่างเป็นระบบ การส่งเสริมความสัมพันธ์กับบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ รวมทั้งชุมชน ผู้ปกครอง โดยใช้ปัจจัยด้านทรัพยากร มนุษย์ เงิน วัสดุอุปกรณ์ ดังนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องแสดงออกถึงภาวะผู้นำในการทำงาน เอาใจใส่ทุ่มเทกับงาน เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย มีความโปร่งใส เปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ทุกคนที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นและไว้วางใจ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลถึงความสำเร็จของสถานศึกษา สอดคล้องกับหลักการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ในภาคราชการ ผู้บริหารส่วนใหญ่ได้นำหลักการสำคัญของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและสังคมที่ดีมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา จำนวน 4 หลัก ดังนี้ 1) หลักความโปร่งใส (Transparency) คือ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในองค์กร 2) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) คือ การเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอแนะ เพื่อประโยชน์ขององค์กรเป็นหลัก 3) หลักความรับผิดชอบ (Accountability) คือ การตระหนักในสิทธิหน้าที่และความสำนึกในหน้าที่รับผิดชอบ รวมทั้งการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง ตลอดจนความกล้าที่จะยอมรับผลดีและผลเสีย จากการกระทำของตน เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว 4) หลักความคุ้มค่า (Utility) คือ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม

ด้านกระบวนการที่สมดุล ผู้บริหารการศึกษาระดับมาก อาจเป็นเพราะการบริหารสถานศึกษา ให้เป็นไปตามที่เป้าหมายที่สถานศึกษาได้กำหนด ต้องมีผู้บริหารสถานศึกษาที่จะเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนงานต่าง ๆ โดยการวิเคราะห์ วางแผน แก้ปัญหา ตัดสินใจ การตัดสินใจ เป็นหน้าที่ที่สำคัญของผู้นำหรือผู้บริหาร ที่ต้องมีศักยภาพในการค้นหาความจริง และประเมินสถานการณ์ก่อนทำการตัดสินใจ ว่าควรทำหรือไม่ควรทำและเพราะอะไร เมื่อตัดสินใจแล้ว ก็จะต้องการวางแผนและกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่แน่นอน ชัดเจน สามารถวัดผลได้เกิดขึ้น ตามที่เป็นผังวางแผน จัดกระบวนการบริหารงานให้สมดุล จุมพจน์ เชื้อสาย (2550, หน้า 89-90) ได้กล่าวว่า

ผู้นำซึ่งประสบความสำเร็จจะทราบดีว่าเป้าประสงค์ที่ผ่านการกลั่นกรองมาอย่างละเอียด กำหนดนิยามมาเป็นอย่างดี มีการวางแผนอย่างรอบคอบ และกระตุ้นให้เกิดการลงมือทำงานจริงเท่านั้นก็เดินหน้าได้แล้ว และการเจียรไนทางความคิดจะช่วยให้พวกเขาบรรลุเป้าประสงค์ที่เฉพาะเจาะจง รวมถึงระบุให้เห็นจุดยืนของตนเองและทีม

3. จากผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากเป็นผู้กำหนดทิศทางการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร ภาวะผู้นำที่แท้จริงนั้นมีแนวคิดมาจากจิตวิทยาเชิงบวกและความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งเน้นให้ผู้นำรู้จักตนเอง มีศีลธรรม บริหารงานอย่างโปร่งใส ทำให้บุคลากรในองค์กรเกิดความเชื่อถือศรัทธาในตัวผู้นำและปฏิบัติตามซึ่งจะส่งผลให้องค์กรสามารถพัฒนาเติบโตต่อไปได้ และช่วยลดปัญหาความเชื่อมั่นในตัวผู้นำที่ลดลงผู้บริหารจึงต้องมีภาวะผู้นำที่แท้จริง กล่าวคือ เป็นผู้บริหารที่รู้ จัดจุดเด่น จุดด้อยของตนเอง บริหารงานโดยยึดหลักศีลธรรม มีความโปร่งใส มีวิสัยทัศน์ ทำให้บุคลากรให้ความเคารพนับถือ และปฏิบัติตามคำสั่ง ร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียนให้ มีศักยภาพสูงสุด ทำให้ เกิดความเชื่อมั่นในตัวผู้บริหารสถานศึกษา และส่งผลให้เกิดความน่าเชื่อถือในการดำเนินการ สอดคล้องกับ ดิลกฤทธิ์ อภิวัฒน์สิงหะ (2550, หน้า 126) ได้ศึกษาเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์กับความสำเร็จในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวม อยู่ในระดับสูง การศึกษาความสำเร็จในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสำเร็จในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร มีข้อเสนอแนะเป็นรายด้าน ดังนี้

ด้านดี พบว่า การแสดงออกถึงความรับผิดชอบ เมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ มีการแสดงออกความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับปานกลาง เป็นอันดับต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรเพิ่มความสามารถในการแสดงออกอย่างเหมาะสม มีความรับผิดชอบ เมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ ไม่หนีปัญหาหรือโยนปัญหาให้บุคคลอื่น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพร้อมที่จะเผชิญปัญหาอย่างกล้าหาญ เพื่อการบริหารงานและนำองค์กรให้ผ่านพ้นปัญหาต่าง ๆ ไปได้

ด้านเก่ง พบว่า การแสดงออกถึงความยืดหยุ่นต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม มีการแสดงออกความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับปานกลาง เป็นอันดับต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรเพิ่มการแสดงออกที่มีความยืดหยุ่น แต่ไม่หละหลวม ไม่เคร่งครัดหรือตึงเครียดจนเกิดความวิตกกังวลของผู้ใต้บังคับบัญชาจนมากเกินไป เพราะอาจส่งผลกระทบต่อการทำงานต่าง ๆ ที่ไม่เป็นสุข ทำให้ผลการดำเนินงานอาจไม่เป็นไปตามเป้าหมายหรือล่าช้าได้

ด้านสุข พบว่า ความผ่อนคลาย ไม่ตึงเครียด มีการแสดงออกความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับปานกลาง เป็นอันดับต่ำสุด ซึ่งสอดคล้องกับด้านเก่ง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความผ่อนคลายในการบริหารงาน จะทำให้บรรยากาศในการดำเนินงานเป็นไปอย่างผ่อนคลาย ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่ตึงเครียดตาม ทำให้เกิดการดำเนินงานที่มีความสุข พร้อมและเต็มที่จะดำเนินงาน ซึ่งจะส่งผลต่อการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

1.2 การศึกษาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร มีข้อเสนอแนะเป็นรายด้าน ดังนี้

ด้านการตระหนักรู้ พบว่า การนำจุดด้อยมาปรับปรุงและพัฒนา มีการแสดงภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารอยู่ในระดับปานกลาง เป็นอันดับต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการแสดงออกถึงความเข้าใจในจุดแข็งจุดด้อยของตนเองก่อนเป็นอันดับแรก และนำจุดด้อยที่พบนั้นไปหาวิธีการเพื่อจะปรับปรุงและพัฒนาจุดด้อยของตนเองให้เกิดเป็นจุดเด่นให้ได้

ด้านความโปร่งใสเชิงสัมพันธภาพ พบว่า การหาช่องทางและวิธีการเพื่อให้ผู้อื่นได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ มีการแสดงภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก เป็นอันดับต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้แสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรหาช่องทางหรือวิธีการในการแสดงความคิดเห็น เช่น การเปิดรับข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นในที่ประชุม การตั้งกล่องรับแสดงความคิดเห็น หรือการส่งความคิดเห็นผ่านทางช่องทางออนไลน์ เป็นต้น

ด้านกระบวนการที่สมดุล พบว่า การค้นหาข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีการแสดงภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก เป็นอันดับต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาสิ่งแรกที่ต้องนำไปปรับปรุงการดำเนินงานต่าง ๆ คือ การทราบข้อมูลย้อนกลับ สืบค้นข้อมูลต่างๆ เพื่อหาจุดบกพร่อง นำข้อมูลย้อนกลับนั้นไปปรับปรุงและพัฒนากระบวนการดำเนินงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้เกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ด้านมุมมองเชิงจริยธรรมภายในตน พบว่า การมีพฤติกรรมกรรมการบริหารงานที่แสดงถึงการเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม มีการแสดงภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก เป็นอันดับต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการแสดงออกต่อบุคคลอื่นในการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่พร้อมไปด้วยคุณธรรมจริยธรรม นำหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) มาปรับใช้ในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอยู่ภายใต้คุณธรรมจริยธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดีต่อบุคคลอื่นได้

1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ในงานวิจัยทุกตัวมีความสัมพันธ์กันทางบวก ภาวะผู้นำที่แท้จริงนั้นมีแนวคิดมาจากจิตวิทยาเชิงบวกและความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งเน้นให้ผู้นำรู้จักตนเอง มีศีลธรรม บริหารงานอย่างโปร่งใส ทำให้บุคลากรในองค์กรเกิดความเชื่อถือศรัทธาในตัวผู้นำและปฏิบัติตามซึ่งจะส่งผลให้ องค์กรสามารถพัฒนาเติบโตต่อไปได้ และช่วยลดปัญหาความเชื่อมั่นในตัวผู้นำที่ลดลงผู้บริหารจึงต้องมีภาวะผู้นำที่แท้จริง ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นบุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์ที่พร้อมไปด้วยการมีภาวะผู้นำที่แท้จริง เพื่อส่งเสริมให้การบริหารงานในองค์กรประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น มีบุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ในหน่วยงาน ทำให้เกิดภาวะผู้นำที่ดี สามารถนำหน่วยงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารจัดการองค์กรตลอดไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย ครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาปัจจัยด้านอื่น ๆ ของผู้บริหารสถานศึกษา เช่น ปัจจัยส่วนบุคคล เพื่อศึกษาในตัวแปรอื่น ๆ ต่อไป ในการส่งเสริมด้านบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อทำให้การบริหารงานเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2543). *อีคิว: ความฉลาดทางอารมณ์*. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.
- กัลยาณี พรหมทอง. (2546). *ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในวิทยาลัยพลศึกษา*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ขวัญฤดี อภานันท์. (2559). *ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- จินตนา เบญจมาศ. (2558). *ความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- จุมพจน เชื้อสาย. (2550). *หลัก 5 ประการสู่การเป็นผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ดีเอ็มจี.
- ติลลภุณี อภิวัฒน์สิงหะ. (2550). *ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์กับความสำเร็จในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- เทอดศักดิ์ เดชคง. (2548). *ความฉลาดทางอารมณ์*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- นงคริย์ ทั้นเพื่อน. (2550). *ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียนที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นภา ธรรมทรงคนะ. (2557). *บันทึกการเรียนรู้ Authentic Leadership*. นครปฐม: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประชุม โพธิกุล. (2548). *EQ ผู้นำที่มีความฉลาดทางอารมณ์. รวมบทความทางวิชาการความเป็นผู้นำทางการศึกษา*. นครปฐม: สถาบันผู้บริหารการศึกษา.
- ประภาศ ปานเจียง. (2558). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์และรูปแบบการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- พระราชวรมนี. (ประยูร ธมมจิตโต). (2545). *อีคิว ในแนวพุทธศาสนา. วารสารพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2556). *ภาวะผู้นำ: ทฤษฎี การวิจัย และแนวทางสู่การพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมเดช สีแสง. (2542). *คู่มือปฏิบัติราชการและเตรียมสอบผู้บริหารการศึกษา (ฉบับปรับปรุงใหม่)*. นครสวรรค์: रिพิมพ์การพิมพ์.
- สุชาดา สายทิ. (2556). *อิทธิพลของเครือข่ายและกระบวนการเรียนรู้ของผู้นำที่แท้จริงต่อความผูกพันและความเข้มแข็งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคเหนือตอนบน*. ป.ด. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สุภาพ ไทยแท้. (2559). *โมเดลเชิงสาเหตุของภาวะผู้นำอาจารย์ และภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารผ่านวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถาบันการศึกษาพยาบาล*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). *Determining Sample Size for Research Activities*. Educational and Psychological Measurement.
- Likert, Rensis. (1961). *New patterns of management*. New York: McGraw-Hill Book Company